

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Azaro-ren
2^aEuskalerrian, iru peseta urtean. — Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur ohiki bat.1902-ko Zemendia-ren
2^a

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

EGUIN BEAR DANA

Martitzen egüerdi aurrean etorri jakun eskuetara urrengo doian esku-titza:

«IBAIZABAL-en zuzendari jaunari
Bilbao-n.

Bi igande oietan egondu naiz zai zer ekarriko otedun IBAIZABAL-ek Donostiako Bilgunen edo Diputazioan guertatu dana Santo-Domingo eta bere lagunak eskatu dutenen gaiñean, eta arriturik nago ezercho ere aitatzen ezduenean, bada nik penzatzen detanez Jaungoikoaren urrena Euskaldun on guztientzat dira gure fuero edo legue zaar maitagarriak; orrengatik diot zerbait esan bear zubela IBAIZABAL-ek, jakiteagatikan zeñekin ta nola jarraitu bear degun Euskaldunak.

Bada ez deizkiot aski dala kontu-choak bakarrik esatea amak bere aurehoai bezela, baizik zerbait ere eguin bear dala denbora danean; beragaitik iruditzen zait denbora dala eguiteko zerbait lo daudenak esnatzeko eta onetarako ni baiño obeagoak izango zeratela pentzaturik deitzen det zuen atechoetan.

Urrengo bat arte.

EGUIAZKO EUSKALDUN BAT
Hernion Urrillaren 27.ª 1902.

Santo Domingo eta beste lau lagunek Guipuzkoako Batzarrean aurkeskeztaturiko esakizun edo proposizioñoan eskatzen zan Guipuzkoak, Bizkaia ta Arabaz baturik, jakin eraguin daioela Madrilgo aguintariai Euskaldunak eztabeela aztu euren lenagoko legue zaarra, eta 1876-koa beti gogarpetu edo *protesta*-tzen dabeela.

Jaun orren gogoa ona dala uste dogu; baiña ñok eztaki Madrilgoak orrelango ezkakizun bat ikusi ezkeror, sorbaldak jaso ta baster batera largako dabeela? ¿Eta zegaitik? Ezkakizun orrek ondorean indarrik eztaorailako; gogo bagakoi ezer eskatutekotan, indarraz eskatu bear jakee, osterantzean ezta sekulan gauza onik ateraten eurakaz.

Beraz, gure ustez, diputauak orretariko eskakizunak zuzenduten baiño arazo obeagoa eguingo leukee, Euskalerriari indarra emongo deutesen gauzetan jardutea. Gauza onetatik da bata Euskerea; ausse da Erri onen une ta arimea; ausse da beste Erri-

kandik gurea berariztuten dabena; ausse da izakerea emoten deuskuna. Au galdutxo joan zan Euskalerria; euskera bagako Euskalerri bat ¿zelan gogotu daiteke? Ezina dan legue al izana balitz, ¿barregarritzkoa izango litzake benetan Erri ori!

Aleguindu daitezala ba Euskereari indar emoten. Eguia da Bizkaiko Batzarrek euskera eskola bat daukala Bilbon, eta milla peseta urtero saritan zabaltzen dituala ikaslen artean. Ondo da ori; baiña ezta naikoa.

Euskereari bear-izana emon bear jako Euskalerrian; probintziako ta errietako serbitzari guzti guztiak euskera dakienak izan beitez, bada Euskalerria ta euskaldunen serbitzariak dira, eta bidezko gauzea dala uste dogu, morroiak edo otseñak ugazabaren izkuntzea jakitea.

Euskereaz batera irabatsi beio euskaldunari bere Erriaren kondaira edo *historia*, ezagutu ta jakin dain zer izan dan, zer dan, eta zer izan leitekean biar; irakatsi beio noz, zelan eta nortzuren bidez galdu eban Euskalerriak bere buruaren jaubetasuna, eta zer zan jaubetasun ori; irakatsi beio euskaldunari bere Erriko *Geografia* edo Luziazaldea. Negargarria da euskaldun gueien gueienak ikustea emengo kondairaren barri barik, eta gure Erria oso chikia izanik, eztakiela nun diran eta zeinbat diran bere odolokoak, bere anaiak. Irakatsi beioz euskaldunari, luguin-tzarako (1) eta beste bizibidetarako jakin bear dituan ezagukerak, eta irakatsi beioz euskeraz, zuzen eta laster ikasi daizan.

Onetarako gauza bearra da irakasleak edo maissuak emengoak izatea; orra lana ederra ta ontsua.

Esan daikegu, 1839-ko urtean echea eratzi euskuela lurrera euskaldunai, ondakinen artean aterpechu bat ichita eztakigu zegaitik; eta 1876-ko urtean aterpetik be ostikada bat emonda kanpora atera guinduezala. ¿Orain eche au oso osorik eta bat batean ereguitea nai etedogu? Ez; arririk arri, guichika ta aldizka, aterri aldirik galdu barik, lanen lanez eta nekearen nekez eregui bear dogu.

Gorachoago diputauai aitatu deutesguzan lanak (eta beste batzuk guri bururatu echakuzanak irakurkizun au eguiteran) esan daikegu di-

reala arri, kare, igueltzu, zur, galtza-iru ta abar, eche orrentzat; pillatu gai orrek, eta ipiñi bear direan era-rra, ta inoren otzurrean (1) ibilli barik, sorguñak eguinda leguez eguina aurkituko dabe euskaldunak eche ori usterik guichienean.

Gorde bizirik Erria, ta bere bizitza sendotu al dan bide guztietatik; eguin orrisse ta eztago zetan esanik Madrilgoai: «¡eh! guizonak, bizi gara ondiño, ta gueurearen eske gagoz beti.» Ez; orduan inok esan barik be ondo jakingo leukee zetan dagozan euskaldunak, eta sendotasuna, indarra ta adorea ikusi ezketiño, sorbaldai eraguin bat emonda ezkindukeez ichiko bertan-bera. Arreta edo ardu-ra gueichoagogaz beguiratuko leuskioc Euskalerriko arazo oneri.

Gaur esan leike guztia edo beintzat gueiena eguiteko daukagula; aitaturiko Guipuzkoako diputauak aurkeztatu dabeen esakizuna, orain bidean sartuko garean ezaugarria bada, ondo deriehogu ta urte askotako zoriona opa detsegu.

Orretan bakarrik gueratzan bada gauza ori, len esan dogun leguez, utsa deriehogu.

Amaitu, ta izena ipintera guiño-azan irakurkizun onen oiñean; baiña gogamen bat otu edo bururatu jaku, eta da: Diputauak ñok autatzen ditut? Gueuk ¿ezta?... Bada, euskaldunak, aditzaile onari berba guichi.

BLOA.

zera ederrera,
izar dizdizaria
arguiz arguiena
mancharikan gabia
garbi garbiena.

Zure izanarekin
danak dira umiltzen
aingueruak beguira
ez dira aspertzen,
Zure edertasunak
ditu arritutzen
ala beti aidira
gloriak kantatzen.

Gau ilunian izar
eder bat bezela
gure naigabietan
izarra Zu zera,
atseguña bigalzen
dezu biotzera,
¡O! Birjiña chit santa
¿Zu gabe zer guera?

Artzai Rodrigochori
arantza gañian
azaldu izan ziñan
chit zori onian.
¿Zeruko erreguña
aur baten aurrian
aren inozentzia
zer maite zenduan!

Oñate inguruan
au baizan guertatu,
zure semechoakiñ
ziñana aguertu
euzkal-erri maitia
zenduben onratu
eta paketasuna
guzian banatu.

Eliza eder bat dago
gueroztik eguina
onratzeko Maria
Ama guztiz fiña,
jendia bildutzenda
ezin esan diña
zergatikan zeraden
danon sendakiña.

¿Zeñ ezta gueroztikan
eliza ortan sartu
eta zer mirariak
ez dira guertatu?
Birjiñari dionak
biotzez eskatu
berialasen dizka
malkuak legortu.

ARANZAZUKO AMA BIRJIÑARI

Bizi bedi fedua

Aipamen onargarria Oñati-n irabazitako moldaera

Aranzazuko Ama
Maria Birjiña,
zeruko ainguerucho
danen erregiña,
Zu goitutzen eguingo
det nik aleguina,
naiz ez izan Zuretzat
nere luma diña.

Zori oneko Ama
Birjiña lastana
zeruko loratetan

(1) Luguin-tza, lur-landutea, zeñ da arguintza ari-landutea dan leguea. Erdaraz, *agricultura*.

(1) Otzurrean ibilli, *limosna*-eske ibiltzea da.

Aranzazu, Aranzazu
itzik eztien,
euskaldunak biotzez
maite zaitubena,
gure erregüetan
zu zera aurrena,
bedeinkatua izan
bedi zure izena.

Nola euskal-erria
dagon oso eri
beguiratu bat eman
zaiozu berari,
zerutikan laguntza
zazu Zuk bigali
sendoturik gueiago
ezteien erori.

ROSARIO ARTOLA.

EUSKALDUN ERDIALZALEA

Don Simón

I

Etzan ba aín ichusia ere gure Simona; baiña aín eder ederra ere etzan. Berak uste beziñ ederra etzuan izan bear. Bere ustetan an inguruko miñgaiñ berrihuak zioten beziñ ichusia, beñhepeñ Braulia ainbatekoa etzan. ¿Badakizue nor zan Braulia? Ispillura beguira negurrez oi zegoan emakume bat. ¿Eta zergatik negar eguiten zuen? Ichusia zalako. ¡Emakumea eta bere iritzian ichusia! Oraindaño aditu ere etzan gauza. ¡Nola-koa otezan! *Qué poco* orrelakorik bere buruaz uste zuan Simonak. Ispilluak etzion ematen ainbeste *salis-fazio* ere bere edertasunaz, baiña ematen zion beste gauza batek, au da, auzoko beste gazteen mormoretak, zergatik eze, bazeukakioten bere ikusi eziñ puskachua; edo obeki esateko, zati ez chikia. Ikatz-guilletzat, errementaritzat, *perro-karrille-ko makinistatzat* ona zitzakiala, eta onelakosse esamesak zebiltzan bere lagunaren artean; baiña ¿zergatik? Zergatik zan esan bearrik eztago; emakume artean zebillen guzia, eta Simonak antziña ikasi zuan zer zan *inbiria*. Barre eguiten zien guziaz eta or konpon. Baiña ala guziz ere bazuan Simona gureak arantza zorrozecho bat biotzan, ¿Zergatik berrari deitu bear zion Simon eta Simon, Parrateguiko Premiñek? Beste neskach erguelak edozer gauza esanta ere, guchi ardura zion, baiña Premiñek urasse esatea... bai, eztakit... eztakit zergatik. ¿Beste bastanga pikatuak zerbait esan otedio? Biak ere guero nerekiñ kontuan ibilli ditezke. Erdera apurcho bat baneki, nai dedan guzia esateko muturrera, berak *entenditzeko* beldur gabe; baiña utzi, utzi; etorriko da denbora; Burdios-tik atzera biurtu nadiñean...

II

—Ama, ona emen karta.
—¿Norena?
—Mari-Manurena.
—¿Burdios-tik? (Burgostik esan nai du.

—Bai, Ama, bai.
—¿Zer dio?
—Ill onen ogueirako joateko.
—¿Eta *dultzeña* (1) izateko?
—Eztu esaten, baiña *dultzeña* edo *koziñera*, bietatik bat izango da. ¡Agur nere abarka zarrok!
—¿Noiz joango otezera ba?
—Biar atera nindeke.
—¿Bakarrik?
—Emen bialtzen dit paper bat eta onekin baliotuko naiz; erakutsiaz bat-tari ta besteari, zuzenduko naute.
Zumarragako gueltoki edo *estazioan* guchi guchigatik etzioten eman Burdeoserako chartel edo billetea, Burgoserakoaren lekuan. Esker, erakutsi zuan paperari.

III

Etzan asarre Simonaren Ama goiz artanche; alabaren eskutitza izan zuan, eta esaten zion nagusi echeko-andreak Donostiarako asmoan ziral- la udan, eta aste bete bada ere eche- an igaroko zuala, erderaz ikasi zual- la eta batzu batzuen lepotik barre eguingo zuela bere ustetan. Su eman eta erretzeko ark echean utzi zituan abarka zar ta erropak.

VI

Salluente (2) eguna zan *siñada- mente*. Simona amaren baserreche- tik kaleruntz zihoan churi churi jan- tzirik. ¿Nori buruak emango zion ura Simona zaiñ? ¿Eta ara zer *ka- zuelaakarea*! (3). Premiñ zetorren onuntz eta nai-ta-nai ez alkarganatu bear zuten; baiña etzuen Premiñek ezagutuko; ¡bai zera!
—*Muy güenas*, erantzun zion Si- monak, barrearri eutsi eziñik, tonto zar aren *güenos dias*-a aditzean; bai- ña *mamos* (4), ainbeste jakite ere etzan guchi arentzat. *¡Qué poco* esan zion *Simón*!

Eta orra emen ere orain beste *ka- zuelakara* bat. Orra or nun datorren bastanga pikatua. Itz eguin bear diot, ez nau ezagutuko ta.

—¿Señorito, *qué hora es*?
—*Las bederatziyas, señora*.
—*Bien, gracias; adios*.
—Agur.

Orra emen berriz ere beste *kazue- lakarea*. Konchesi ta Pachika datoz. Elukete merezi jaramonik eguita; baiña benturaz ezagutuko naute, eta baita esan ere arrocho nabillela. Ez, eztegu asarrerik bear, itz eguingo diot.

—¡Ola gaztechoak! ¿zer berri as- paldian?

—¿Nor degu guero berari? ¡Ai, ai! Simona... ondo ta zu.

—*Bastante* ondo Jaungoikoari *gra- zia*ak.

—¿Eta Burdios aldean oitu ziñan noski?

—Enintzan joan Burdios-era; bi- dean nijoala gogoak eman zidan Bur- gosera joatea, eta ara joan nintzan.

(1) Donsello.

(2) San Lorenzo.

(3) Kasualidades.

(4) Vamos.

—Eta ¿zer deritzozu lengo zure leku zarrari?

—Tristechoa.... baiña bertakoak guera ta... Ikusten dedanez jendea zerbait *atrasatua* dago emen.

—Badakizu ba, bazter onetan ez guera Burgos-en bezela.

—Ez nunbait, ez. ¿Badakizute Pre- miñek ez nauala ezaguta?

—Ezta arritzeko; guero ere etzi- nuzagun ezagutuko zedorrek itz eguin ezpaziguzun.

—Lontziok berriz (au zan bastan- ga pikatua) itz eguinta ere ez nau ozagutu.

—¿Itz eguin dezu Lontziorekin?

—Bai, galdetu diot: ¿*Ke ora es*? eta erantzun dit: *Las bederatziyas, se- ñora*.

—¿Eta zer esan nai du *Korasek*?

—Ze ordu dan.

—¿Eta bazekian Lontziok nola erantzun? Ezta guchi.

—Eztit ordea ondo erantzun; ark erantzun bear zidan, *las nubes*, zer- gatik eze, *bederatzi da nube*.

—Bai baiña, guk ¿zer naizu ba ja- kitea? Neronek ere enintzun gauza zuzenik esango; *nubes* odeiak ziral- koan nengoan.

—¡Bai zera! ¡Ori *ñorantzia*!

—¿Zer naizu ba!... Eta aleguia; ¿eguia alda, serbitzen aspertuta bizi- pide berria artzera zoazena?

—Zerbait ere izan bear du. Nik oraíndik ere enuen nai baiña besteak presa du ta...

—¿Eta nungoa da? ¿Burgoskoa?

—Ez; Galitziakoa.

—Gallegoa beraz.

—Ala da, baiña oso *piña*.

—¿Zer opizio du?

—*Sententziadorea*.

—¿Jueza?

—Zerbait ere orrelakossea da.

—¡Demontretan eztezu kolpe cha- rra eguin! Atseguin degu orrelasse ikusteaz, eta urte on askotako izan zaitezela.

—Eskerrik asko, eta orain meza nagusira noa, eta belucho izango otededan beldur naiz.

—Ez; garai onean zoaz.

—Agur ba.

—Ario.

(*Trágala trágala* zioan Simonak bere artean.)

V

Ordu erdi baino len elkarrekin zeuden Premiñ, Lontzio, Konchesi ta Pachika. Beren mingaiñak etzeuden gueldi *Galitziako Juezaren Señora Don Simón*!... bai noski, ederki eman ere! Baiña eguiatz, ematen zien ardu- ra apurcho bat, Simona beltza *sen- tenziadore* edo *Juezarekin* ezkondata ikusi bearrak. ¿Zer izango otezan? ¿Nola? ¿Ziriren bat sartu otezien? Bai; ziria zartu ziena, eta seirenbat illabetea gogorcho iraun zien ziri onek.

Lasaitu ziran beren barruak Simo- naren berriak, ziran bezela, jakitean.

Bizi zan eskondurik Galitziako erri chiki batean, eta bere senarra zan

Tio Tumbreiro, ez *sententziadore*a, bai- zik *sustantziadore*a. Jaiegunetan ate- ratzen zan kalez klae, urdai zaticho bat, listariarekin lotuta, eskutik zin- tzilik zuela, eta deadar eguiñaz: *el sustanciador*. Ondo bizi ziran echadi edo *familiak* deitzen zioten. Joaten zan, eta sarturik urdai zatia lapikoan, asten zan *Ave-Mariak* errezatzen. Ateratzean, Ave-Mariarik ainbat ar- dit ematen zioten, eta au zan bere oguia irabasteko bidea. Orra zer zan Galitziako jueza, ainbeste burukomiñ ematen ziena, ez aren *kastiguren* bil- dur ziralako, baiña bai Simona beltza *Señora* biurturik ikusteak emango zikien arraren beldurrak.

VI

Andik bi urtera, Urkiolan San An- tonio egun batean, Elizatik eta bide- erreal bitarteko une batean gazte ba- tzuek zebiltzan dantzariak. Guizaseme zaarcho ichu edo guchie- naz beñhepeñ lausoa zan bat zerrabe- tarekiñ, eta emakume luze argaleho bat, baiña ez zarra ere, *tumbada* edo *panderua* jotzen, aureho bat bizka- rrean loturik zuela. Bi senar-emazte gazte-aldia ziran dantzariak zebiltza- nak. Bakarrik emakume aurdunak kantatzen zuan, ara nola.

*Toca toca muñeira
que este son gente noble
bailadores hermosos
que pagan dolbe.*

¿Badakizute nor edo nortzuk ziran dantzariak? Premiñ eta bere emazte Konchesi; Lontzio eta bere emazte Pachika. ¿Eta soiñu-joilleak? *Sustan- tziadore*a eta Simona.

¿Eta soiñu-joilleak eta dantzariak ez otezuten alkar ezagutu?

Eztakigu; baiña dantzaldia amai- tzean Lontziok eguin zuen ujuru edo lekaio aundi bat, eta Premiñek dea- dar eguin zuen: *Viva Don Simón*.

P. M.

IGUISARAJOA!

—Jauna emen nator ni ate au arturik, botika onetara nere baserritik.

—¿Ate au botikara zertara dakarzu? oker zatoz; arotza aurrean daukazu.

—Ez jauna ongui nator entzun bezait dana; gaur nere baserrian guertatu zaitana; emaztia daukat nik oiean etzinta, gaitzak arrapaturik muguitu eziñ ta; sendakiñak goizean ikusirik ala, errezeta bat eguin digu beriala; Guk nola ez guenduben ez paper ez lumik,

añ guchi lapitz edo
izkribatzekorik
kare koskor bat diot
berari ekarri,
eta ate ontan du
errezeta jarri;
askar sendatu nairik
nere emaztia,
presaka etorri naiz
arturik atia;
orain ikusi beza
or zer jartzen duben,
ta bekar bear dana
joan nedin lenbaitlen.

PEPE ARTOLA

GURE ESKUTITZAK

Zarauztik

IBAIZABAL-en artezkari jaunari

Nere jaun eta laguna; gure diputazio-ko jaun batzuek beren azkeneko billera batean agurtu dute zeren egoki legokean denbora ontan go-bienuari eskatzea eman ditzaigula zor dizkigun legue zarrak; jaun obek ziran Pavia, Santo Domingo, Loidi, Alberdi eta Itarte. Ederki jaunak, euskaldunak eguiatz diranak beti go-goan izango dute zuen mintzaera bidezkoa, eta Guipuzkoatarak danok (banaka bat kendu ezker), zuekin gaude.

Euskalerriko semeak beren artean dituztela beren leguezar eta izkuntzaren etsairik aundienak aitortu bear degu; baiñan sendagaia gueren artean daukagu gaitz onen kontra, ara nola: Eldu danean denbora arako diputadu berriak eguitekoa, euskaldun danok baturik eman botoak arako eguiatz euskaldun diranari, eta ez jaramon eguin maketutako jauncho oieri.

Denbora oietan mingaina zuri eta eder ibiltzen dute esanaz «guk maite ditugu fueroak, baita gure euskara doatsua ere» beste milla guezurrekin diputazioan sartu arte, eta ¿guero? euskalzale ta fuero-zale diran diputaduak aitamene bat eguiten badute gure leguearen alde, bereala alchaitzen dira beren kontra, Madriltarrak asarratu ez ditezen bildurrez, len esan degun batzaldian eguin duten bezela.

San Krispiñ egunean, beren patroia duten bezela eguin dute jai emengo zapataguilleak; Aita S. Frantziskoren elizan eguin dute eliz-pesta meza nagusia beren kontura zutela goizeko 9-tan, guero batzuek joan ziran Donostiara; an ere pesta politak bear dute izan nere lagun prestu euskalzale Praisku Arriolak esan didanez. Emengo ardantegui batean arkitzen omenziran beste gueiagoren artean bi anai aragoitarrak, bata arrantzalea treñeruko patroia, bestea zapataguillea Irunen bizi izaten dana, bere patroiarene festa eguiñik au anaiari agur eguitera etorri zana, eta ¿zer esatera nuala uste dezute? esango dizutet aragoitar oiek itzeguin eta kantatu nola bersoak bota euskeraz eguiten zutela, eta ¿gu euskal-errian

jaioak, bertan bizi guernak, lotzatu-ko guera gueren gurasoak chikita-tik irakatsi ziguten izkuntz doatsuan itzeguitea?

Aita S. Frantziskoren irugarren billerakoak, lengo igandean eguin dute beren illeroko eliz-pesta, goizean 6 1/2 an komunio nagusia mezarekin, emalle zala Aita jagolea, kantatuaz gure euskera maitean; arratzaldean 3 1/2 tan lengo illetan bezela, sermolari zala Aita Ugarte praillea.

Astelenean joan zaigu erri ontatik damacho Senena Lapeira, lagun zituale bere anai apaiz Don Juan José eta bi arrebak, Oñatiko prantziskanetara; Jaungoikoak bedeinka dezala bere bizi-modu berrian.

Oietik irteten asi da gure sendalari Beraza jauna.

Agur eta urrengo aste arte.

J. E.

Guernikatik

Artezkari jauna; Zurrumurru andia ibilli da emen lengo astean naparreri edo sakuteagaitik. Entzun dodanez, gach onek uri onetako eche baten bear-une charra eguin dau.

Alan da guzti be eztoi entzun, ez uri onetan ez alberrietan inor eztitu danik. ¿Ichitasunena ala ze izen emon leikio gauza orreri? ¿Aguintedunak ez al dauke zer-eguiñik orretan?

Goikorrota derichon Ajanguiz-ko leku baten diardue bearrean uren almenaz chimist indar eta arguia uri onetara ekarteko.

Indarra gura dabe zurak zerratu, landu eta beste olango zereguineta-rako. Arguia barriz ehetara zabal-duteko. Kanpanchu aldeko lessibera eta ainbakoak eztabe pozkari andirik euki bear gauza orrekaz.

Munitibar eta Poru-tik dakarre beste batzuk lendik chimist-arguia uraren indarragaz.

Gaur, miesa-denda, ardaneche eta ostatuetatik zarateak ugari urteten dau; kaleetan laguna ugari dabill. Esan leike uri andiren baten gagozala. Uri onek eta Ajanguiz-ek astelenetan ondo urteten dabe.

Lagunik gueien egon da arratzal-ko irurak inguruan S. Juan ibarretik eta Ajanguiz-ko eria lekura. Ardu-raz ibilteko lekua egon da; batetik arantz onantz ebizanak, zerbait eros-ten edo beguira alboetan egozanak, zalpurdia eta idi, bei edo chalak bestetik, asko estututen eben bideba-rri guztia.

Bidebarrien egaletan piperra, sa-garra eta orretariko gauzea ugari agui-ri zan.

Aurten eztira ibilli ondo orretariko gauzak. Asentzioetako arri-inataziak asko zuzitu zituan orri urteieran. Guero Iraillaren oguetamar arratzal-deko arri-chingorraz erdi zulatu-rik guernatu ziran garaunak; orre-gaitik asko usteldu da, batez bere piperra.

Gastaña leguerioa eta mallemen-dua edo zuriagoa apur bat izan da; belukoa edo garramietza eta ulebe-rea urri dagoz.

Errenteriatik egon naz sarritan leguez goiko eta beeko ibarrari be-guira, eta ikusten da artoa badagoa-la, baiña oneri bere naikoa kalte eguin deutso gorriñak, batez bere berandukoari. Urteokaz goizetik erei-ten dabeenak obeto dabiz.

Iratzi danetik atera zeinke, ira-kurlea, Jaungoikoaren zigorra gure ganean dabilela eguiten doguzan gaiztakeriakaitik. Berak dirausku aguindu edo mandamentuak beteten baditugu gure gauzak ondo ibilliko direala, bestela ez.

Egon naz beguira abere edo gana-duen erriari. Ezin esan zeikean emen-go eria zanik, ezipabere Santander edo erdalerrikoa. An egon diran bei-chal-idiak, bat edo beste izan ezik, motzenak edo maketoak izan dira. Emendik aurrera ezingo dogu jan okela onik, ez edan ezne ganoraz-korik.

Onetan badira erdalerriko gauzak maite dituezanak, bai abere motzen okelea eztoi uste ainbeste gura izan-go dabenik. Balego emengo endako chalen okelea denda baten eta bes-tean erdalerrikoa, uste dot emengoe-na amaitu arte inok eleukela motzena artuko; ain alde andia dauke. Alan da guzti bere ¡baleite erdaldunduak eurenagaz jarraitutea!

Uste dot ondo izango litzekela, zetara edo atara, emengo enda gar-biko beiari saria ipintea. Erabagui ori artu bear leuke LUGUINEN EDO NEKEZALEEN BATZARRAK (1), orrelan Zuizuen okela guelia edo montañesen ligorra atzeratu daiten.

Luzatu nazan leguez larregui, enoatsu ezer esaten goizeko eta arra-tzaldeko pelota partiduek eta beste gauza batzukaitik.

Gorantziak eta agur.

P.

Urrillaren 27.^a

ERRENTERITIK

(GUERTATUA)

Nere lagun bat joantzan lengoan eizira bi chakur artu eta goizean mendira.

Bota ditu chakurrak ta abek korrika galdu ziran agudo zerbait ikusita.

Nere laguna joantzan beraren atzetik ta laster guelditu zan oso arriturik.

Bi chakurrak an zeuden sasi basterrian ta zerbait agueri zan sasian tartian.

Zaunk eguiñez nai zuten sartu barrenera baiña muturrik eziñ pasa zan aurrera.

Barrenen zegoanak ozk-eguiñik gogor

esaten zuen: alde ez sartu emen inor, Orla ibilli ziran denbora askuan ta eiztaria larri ta erne zeguan.

¡Bazurdia ote da! joteda erbia izango dena biar nere afaria!

Ta gauza bat zitzaion etorri burura. Deitzen ditu chakurrak bere ingurura ta bere arpeguian jarriarik fusilla... ¡pumm...! ta bala dijua zerbaiteren billa... sasian nabaitzen da zerbait iskambilla ta tartian zegona guelditzen da illa.

Joaten da eiztaria sasian albora ta... ¡zakur zar aundi bat illa ortzaz goral...

Nonbait bi zakur aiek an ikusirikan sasira laster sartu zan izuturikan.

Eiztaria guelditu zan chit penatua; pena artzekua da ziñez, guertatua.

Baia ortan kulparik ez du eiztariak baizikan dute kulpa bi zakur beriak.

Erbia izan bazan zakurraren orde z illa gueldituko zan bertan nere ustez.

Orain bukatutzeko laguncho neria nai det zuk izatia suerte bat obia atseguin izango det laster entzutia ill dezula erbi bat edo basurdia.

Ta au nola litzaken gueiegui zuretzat izter bat gorde zazu benepin neretzat.

ENRIKE ELIZECHEA

ASTEKO BARRIAK

Amabi urte onetan makiña bat ne-ke, buruauste ta diru-eralguite gure adiskide Azkue abadeari erakarri dautsan Euskal-Izteguia, Bizkaiko Diputaziñoak artu dau bere kontura arguira emotea.

Guk daukaguzan albistak eguiak badira, negu onetan asiko da mol-daerea, ta beraz laster eukiko dogu euskaldunak ain bearra dan liburua. Euskereak daukazan izkelgui edo *dialecto* guztiak artzen ditu, ta (ausse da onena) daukazan berbak, Euska-lerrian nun-edo-nun oituak dira guz-tiak. Alan, berba bakochak eroango dau marra artean ezaugarichoa ira-kurleak jakin daian nungoa dan.

Zoriona Bizkaiko Diputaziñoari eta gure adiskide maite Azkue abadeari, eta baita Euskal-erri guztiari.

Aurten lengo urteetan baiña ikasle gueiago dago emengo *Instituto*-an Bizkaia daukan euskera-eskolan. *Catedra* edo irakastegui ia bete be-terik ikusten da.

¡Ori ondo, Bilbotarrak! Euskere-antzako beti erakusten dozuen maite-tasuna, gueroago ta gueiago agueri jatze. Euskera bazenkie, au da, zuen guraso euskaldun motelak irakatsi baleutsue eurak siaskan ikasi eben berbetea, ziur nago ikara eraguingo zeuskiola (eta *aurrerantza*) gure Euskereari. Baiña ondiño... ichi guel-di... esakerea da gueiago eguiten da-bela *gura* dabenak al dabenak baiña.

(1) Junta de Agricultura.

Lengo astean Zarauzko gure albista bialtzaille J. E.-k zirikatatu zituen gogor (eta gure erechian ondo) ango neskacha batzuek erderaz ziarduelako euskaldunak izanik; bada norbaiti min eguin deusio zirikaldi orrek.

Eskutitz labur bat bialdu deuskue, *Mendi-zorrotz* beste barik oñean, eta berean diñotsee J. E.-ri neskachak esaten dabeela «oitura garbiak etzaiztela bear beguiramentu chikiagoak gure izkuntzari zor zaizkatenak bainon» eta ezaldan «oietatik bat Gaztelako errietan ez bezela, guizon eta emakumak nastu gabe elizan jartzea».

¿Zer dauka zer-ikusit onek, J. E.-k euskerearen gañean esaten ebana-gaz? Ezer ez; J. E.-k añ azkar izkribatuko dau oitura garbien alde zein da euskera garbiaren alde.

Dana dala, eskutitza oso osorik jarriko guenduen norena dan baguenki; izena gueuretzat bakarrik gordeko guenduen, eta albistarian urtengo eban *Mendi-zorrotz* edo *Mendi-motz* edo eguilleak naiago lenken ezizena-gaz.

Aurrean doana ipiñi ta bereala etorri jaku beste eskutitz bat Zarauztik, *Francisco Perez* derichon batek bialdua, zeñek esaten daben ipinteko urrengo bertsoa aste onetako guen.

Igarten dogu min eguin gura deuteela gure arduradunari; baiña irakurleak ikusiko dabenez, ezin lekio min andirik emon. Ona omen:

Burnibideko ehetikanen
Jenaro Elizondori
Danon artean moldaturikan
Bertso bat diogu jarri.
Zuk orrenbeste nai diozuna
Gure ama euskerari,
Zure semea zertako dezu
Piper errira bialti?

¿Eta zer? Piper-errira edo kalabaz-errira joateak ezta eragozten Euskerea chit maite izatea. Lerro

oneek eguiten dagoana urte askotan egon da kalabaza-erri orretan, eta beti maite izan dau euskera gozoa; bearbada, ango jente ta izkuntza latza (1) ezagututa maitetasuna gueitu eguin jako euskereaganako.

Guipuzkoako diputaziñoak erabagui dau erostea oguei bei Zuizakoak probintziako basecheetan zabaltzeko, abere mueta au obetu dain.

Martitzenean amaitu eben Esperanza kale ta Arategui bitartean, arenetako burdinbidean eguiten diarduen iru tren-zuloetatik bata.

Zulo onek dauko 416 metro-ko luzera, ta Arategui ta Cristo bitartean dago.

Aste onetan asi dabe Bilbon ekan-du barri bat. Botikak, janari dendak, jatecheak, kafecheak, estankoak eta ardanteguiak izan ezik, beste denda guztiak isten dituez gaueko zazpi ta erdietan, eurretan oguia irabazten dagozan mutill gazteak astia euki daien zerbait ikasi gura badabe.

Iehuraz, denda-jaube gusti guztiak ehtagoz bat eguinda gauza onetan, da beraz, zabalik gueratzan dira den-den batzuk zazpi ta erdiak baiño beranduago, ta jente pilloa (umeak gueienak) joaten jake denda aurrera nai-ta-naiez ichi eraguiteko.

Urizainak denderu oneen eskubidea gordeten joaten dira, ta eztabaidachu bat edo beste, (gauza guichi) izaten da egunokaz euren da mutillen artean.

IZKIRIMIRIAK

—¿Eguingo alnazu mesere presondeguia edo kartzela non dagon erakustia?

(1) Latza esango dau batek baiño gueiagok gauza au irakurkeran... ¿Bai, latza, chit latza eura eta euren ondorengo euskaldun lantokak beste erechit bat euki arren.

—¿Ikusten dezu denda aundi ortan urdai azpiko eder ori?

—Bai.

—Bada orisse lapurtzen badezu, erakutsiko dizute beriala.

—¿Etzera beraz musikoa?

—Laja nuen jauna.

—¿Etzenduen jotzen flauta?

—Ez jauna: bajua gañian.

—¿Eta zergatik laja ziuduen? ¿pechuen bildurraz?

—Ez, jauna; ezin jaso nuelako.

—Kontu ortan etzan makala.

—Ez, jauna; brontzia zan.

—¿Eta jotzen zuen?

—Bai zera; ¡Arrek jo izan batu!

—¿Echekoandre!

—Zer dezute.

—Tripakiak usaia daukate eta ezin jan litezke.

—¿Usaia? ondo garbituak dira bada.

—¿Zerekin?

—Jabolekin.

—¿Guizona, itoko zera! ¿Zer eguiten dezu aboko zuluana *metrua* sartuta?

—Nola berso batzuek jartzeko asma detan, itzak neurtzen ari naiz.

Bein batian atera ziran Santandertik ia ordu berian, bi patacha kosskor Zumayarako; bat porturatu zan ordu askoz lenago bestia baiña.

Chakolintegui batian guertatu dira bi patroiak eta galdetu dio berandue-na allegatu zanak.

—¿Nola porturatu ziñaten gu baiño berragui ordu lenago, ainbeste denboran aize gabe egonta?

—¿Nola? ¡Babarrunez kargatuak guñalako!

—¿Zer dezu ori?

—¿Au? Esan dirate chit ona dala eta erosi eguin det.

—¿Eta zertako dezu?
—¿Ori da bada eztakitana, zertako detan.

V. IRAOLA.

IGARKIZUNAK

I

Urre kolorea det
naiz izan pobrea
izenbatek ez du maite
nere kolorea?
noiz nai izaten ditut
arra ta loréa
jala ere zer eriotz
tristeia nereia!

J. M. ARRIETA.

II

Aita baiña len jaioa nazu
Ta ama baiña len bulartu
Munduaren laurdana ill nuen
...
(Estet oraindik bukatu)
Eta ninduten ama-amaren
Sabelean enterratu.

L. OYA.

Lengo astekoen epaiak: lenengoa
Kapelua, bigarrena, *Astelena okerrrena*.

Igarri dau bigarrena Zarauzko
P. Arriolak, eta biak Tolosako Sai-
zar-ek.

LA EDITORIAL VISCANA derichon moldaguitasaz
Gran Via, 36 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUINA

Euskalerrian 3 peseta urtean

Erdalerrian 6

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa

3.ª 0,20

4.ª 0,15

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak